SIMION BĂRNUȚIU ȘI PREOCUPĂRILE SALE UMANISTICE

Este unanim recunoscut faptul că Simion Bărnuțiu a fost o personalitate complexă în componența căreia se contopesc deopotrivă publicistul, gânditorul social-politic, filozoful, luptătorul pentru dezvoltarea învățământului. Nu au rămas în afara preocupărilor sale multilaterale nici preocupările legate de domenii umanistice, gânditorul sălăjean înscriind, pe această linie contribuții semnificative, care ne slujesc drept o dovadă în plus pentru elucidarea concepțiilor și ideilor sale avansate.

În contextul preocupărilor umanistice ale lui Simion Bărnuțiu ocupă un loc aparte cele legate de limbă. Încă din perioada de studii la Universitatea din Pavia, semnalăm între lecturile sale de altfel foarte bogate nu numai cărți de specialitate ci și lucrări cu privire la asemănarea limbii italiene cu cea română[1].

Raportarea limbii române la cea italiană l-a preocupat intens pe Simion Bărnuțiu. La o scrisoare lungă expediată lui Iacob Mureșanu și Gavril Munteanu, datată Tecin 1852, adaugă un apendice în care notează „Mă mai reflept (refer) la una legund (citind) scriitorii italieni vechi și noi, gazete, vocabulare, calendare, etc. italienești, aveți grijă dacă veți afla nume ale satelor, pădurilor, locurilor noastre, că vreau să fac un mic vocabular de sate, etc. care au nume italice cum sunt, spre exemplu Bratei, Borșa, Bistra, Călata, Dej, Loana, Gherla, Pănade, Moșna, Feldru, Frata etc.; am aflat mai multe de 60 până acum" (Pavia, 15 iunie 1853)[2].

Desigur, dacă analizăm această lipsă prin prisma cercetărilor toponimice cele mai avizate observăm că nu toate sunt de origine italiană. Bistra vine din slavă, Borșa a fost pus în legătură cu traco-dacicicul borș care înseamnă furtună. Gherlă provine de la un nume propriu ce înseamnă închisoare etc. Dar, ceea ce este important este interesul acordat toponimiei și a originiei latine a unor toponime românesti.

Interesul acestei personalități pentru limbă ne este argumentat și de corespondența purtată cu profesori iluștri ai vremii. În 1853 face o excursie la Lacul Como numai pentru a-l vedea pe Pietro Monti dei Bramante, filolog renumit. Simion Bărnuțiu îl informează pe Papiu Ilarian și Hodoș că „părintele Monti e un popă foarte învățat în literatură, românește încă pricepe, dar cărți românești n-are. Aveam la mine un număr din Gazeta Transilvaniei; i-am dat să-l lege (citească), mai toate le înțelege. Zice că limba română e un dialect al Italiei".

---

[1] Corneliu Albu. *Simion Bărnuțiu*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 92.

[2] *Op. cit.*, p. 96.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

Lecturarea dramei istorice „Mihail" a lui Nicolae Istrate, menită a celebra triumful lui Ștefan Cel Mare în bătălia de la Baia, împotriva regelui Matei Corvin al Ungariei, a produs asupra lui Simion Bărnuțiu o profundă impresie și l-a determinat să facă judicioase observații cu privire la rostul poeților în societatea românească. Între probleme de mare importanță pe care le ridică atunci când subliniază rostul poeților este cea a barbarismelor, generate în opinia lui de „simțămintele străine". O limbă amestecată cu vorbe străine tot urâtă va fi. Mai întâi ar trebui să schimbăm vorbele și simțămintele străine cu vorbe și simțăminte naționale, care le-am fost pierdută prin neștiință și înșelăciune rea și apoi acestea să le îmbrăcăm în litere și fapte demne de memoria străbunilor"[3].

Pe poziții avansate se situa Simion Bărnuțiu când dezbate rolul poetului în crearea limbii, idee valabilă și astăzi, dacă avem în vedere aportul puternic care și l-au adus la cultivarea limbii scriitorii de-a lungul vremii. „Azi încă poeții pot face mai mult decât toți... De poet ascultă toți pentru că îl amă (îl iubesc); de l-au și persecutat în viață, după moarte îi înalță statui și altare. Poetul reglementează limba și gustul bun. Cuvintele lui cele nouă înfloresc ca tinerețele și sânt plăcute pentru că sânt glorificate de geniul lui, care fiind scânteie de foc ceresc, nu se stinge, nici îmbătrânește fiind că este o parte din viața universului, care tot același este din etern, este și va fi același în etern"[4].

Asupra rosturilor poeților, de cultivatori și creatori de limbă, revine repetat, folosind același limbaj plastic metaforizat, intenționând să convingă și mai mult. „Nu vreau fiind profan să mă pun arhimandrit peste poeți. Totuși mai zic încă o dată cum că chemarea poetului român nu stă într-aceea ca să asemene în grădina sa scai din cei ce au căzut pe pământul României din coadele cailor, ci chemarea lui după darul și puterea mea, e ca să deschidă o grădină nouă tinerimei române și să o învețe a culege flori neatinse acum de mâini profane"[5].

Trebuie să subliniem că este prezentă aici ideea reîmprospătării limbii cu cuvinte noi în acord cu o exprimare curat românească, lipsită de influențe.

În *Foaie pentru minte, inimă și literatură* din 1854, pare articolul său de mare importanță „Congresele științifice". Subliind importanța congreselor științifice, ridică o serie de probleme care ne ilustrează și mai bine varietatea preocupărilor sale. Din suita acestor probleme reținem pledoaria lui pentru necesitatea unei ortografii unitare. Din cuprinsul articolului mai reținem preocuparea autorului de felul în care biserica ar putea și ea contribui la cultivarea limbii și mai ales în ce formă am putea ajunge să avem aceeași ortografie cu litere toți românii"[6].

Prin aceste rânduri Simion Bărnuțiu atinge în concepțiile sale un punct culminant, deoarece semnalăm prezența ideii unității naționale

[3] *Op. cit.*, p. 97.
[4] *Ibid.*
[5] *Op. cit.*, p. 97—98.
[6] Radu Pantazi. *Simion Bărnuțiu. Opera și gândirea.* București, Editura Științifică, 1967, p. 63.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

a poporului român, care va reveni și în articolele și discursurile sale din perioada ieșeană.

În unul dintre articolele sale publicat în 1855 în care ridică probleme de limbă susține unitatea națiunii române, manifestată prin unitatea limbii. El pledează pentru principiul romanității în limbă și în ciuda exagerărilor latiniste susține idei avansate cu privire la raportul naționalitate—limbă, cultură națională—libertate națională toate referitoare la cultivarea limbii[7].

Simion Bărnuțiu avea convingeri adânci în puterea creatoare a poporului român și un nemaipomenit dar al prezicerii. El presimte încă în 1853 că în sânul poporului român se va ivi un geniu, care va revoluționa poezia și limba, care va fi sacralizat și glorificat ca un erou și geniu nemuritor. „Când va răsări aceste geniu, pe cerul Daciei Române, bătrânii ei vor întineri de bucurie, fetele ei vor corona cu flori, feciorii îl vor purta în triumf ca pe un mare erou care a șters macula străină de pe numele românesc. Poporul îi va eterna (eterniza) memoria cu mormânt de neuitare, care îl va înălța în inima sa recunoscătoare ca restaurator al tinereților limbii sale"[8].

Este limpede că previziunea lui s-a adeverit întru totul, căci Eminescu a șters formele vechi poetice și balastul lingvistic și a creat nu numai o poezie genială neîntrecută nici astăzi, căci el a aprins luceafărul poeziei române mari pe cer și a creat nivelul suprem al limbii române literare, așa cum o rostim noi astăzi.

PAMFIL BILȚIU

SIMION BĂRNUȚIU AND HIS HUMANISTIC CONCERNS

(Summary)

Simion Bărnuțiu can be considered to be a complex personality including in the same person the publicist, the social-political thinker, the philosopher and the fighter for the development of education. Still, we can not say that he avoided the humanistic fields in the activity.

In the presnt study we try to underline the humanistic concerns of Simion Bărnuțiu's, among which a favorite place is taken by those concerned with language (reflected in the letter-exchange between celebrated professors of the time, but also in his articles in which he supports the unity of the Romanian nation — expressed by the unity of language).

He pleaded for the Roman origin in the the language and in spite of the Latin exaggeration, he still supports advanced ideas concerning the link between language-nationality, national culture — national freedom all referring to the improvement of language.

Simion Bărnuțiu had firm beliefs concerning the creative power of the Romanian people. Even since 1853 he foresaw the appearance of a genius able to change thoroughly both poetry and language. This proved to be true as Eminescu got rid of the old poetic forms and lingvistic borders. He not only created a form of poertry that is not surpassed even today but the literary Romanian language he used is the same with the language we use today.

[7] *Ibid.*
[8] *Op. cit.*, p. 97.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro